

УДК: 616. 89

О. М. Зінченко

**КЛІНІКО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ПЕРВИННОЇ
ТА ЗАГАЛЬНОЇ ЗАХВОРЮВАНОСТІ НА РОЗЛАДИ ПСИХІКИ ТА ПОВЕДІНКИ
НЕПСИХОТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ У СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ**

Український НДІ соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України

Ключові слова: неспихотичні психічні розлади, сільське населення, первинна захворюваність, загальна захворюваність

На сучасному етапі розвитку вітчизняної системи охорони здоров'я, удосконалення організації та підвищення доступності надання медичної допомоги сільському населенню є однією з пріоритетних задач охорони здоров'я [1; 4].

В останні роки у сільського населення спостерігається зростання показників захворюваності на психічні розлади, яке відбувається переважно за рахунок неспихотичних психічних розладів [2; 3; 5–7].

Опубліковані результати епідеміологічних досліджень досить суперечливі, оскільки на показники поширеності неспихотичних психічних розладів впливають різні чинники, у тому числі і організаційна структура психіатричної допомоги.

З метою вивчення динаміки первинної та загальної захворюваності на розлади психіки та поведінки неспихотичного характеру у сільського населення України нами проведено аналіз даних офіційної статистики з 2000 до 2010 року.

За даними ДЗ «Центр медичної статистики МОЗ України» впродовж 2010 р. за психіатричною допомогою звернулося 153425 сільських жителів з неспихотичними психічними розладами, що в порівнянні з 2000 роком збільшилося на 1,7% (2000 рік – 150930 осіб).

Показник загальної захворюваності розладів психіки та поведінки неспихотичного характеру зріс з 946,27 у 2000 році до 1057,1 на 100 тис. сільського населення у 2010 році, або на 11,7%. Збільшення числа хворих і показника загальної захворюваності розладів психіки та поведінки неспихотичного характеру відбувалося безперервно впродовж усього 11-річного періоду (рис. 1).

Серед окремих адміністративних територій у 2010 році високий рівень загальної захворюваності на розлади психіки та поведінки неспихотичного характеру у жителів села зареєстровано у Івано-Франківській (1368,0 на 100 тис. сільського населення), Закарпатській (1321,2

на 100 тис. сільського населення) та Херсонській (1319,6 на 100 тис. сільського населення) областях.

Відносно низькі показники загальної захворюваності на розлади психіки та поведінки неспихотичного характеру у жителів села були зареєстровані у Вінницькій (813,3 на 100 тис. сільського населення), Полтавській (773,7 на 100 тис. сільського населення) та Запорізькій (636,8 на 100 тис. сільського населення) областях.

У структурі поширеності розладів психіки та поведінки у сільського населення України у 2010 році неспихотичні психічні розлади становили 41,6%. У порівнянні з 2000 р. у структурі поширеності розладів психіки та поведінки у сільського населення на 1,5% збільшився відсоток хворих з неспихотичними психічними розладами.

При аналізі динаміки показників загальної захворюваності неспихотичних психічних розладів у сільського населення України за детальним переліком захворювань встановлено наступне: у групі розладів неспихотичного характеру виділяється 6 діагностичних рубрик. З них найбільш численними є три. У 2010 році перше рангове місце у структурі загальної захворюваності розладів неспихотичного характеру займали органічні неспихотичні психічні розлади – 34,6%, а показник поширеності склав 365,2 на 100 тис. сільського населення.

Найбільш високі показники загальної захворюваності на неспихотичні психічні розлади органічного походження, на кінець 2010 року у жителів села реєструвалися в Київській (547,4 на 100 тис. сільського населення), Чернігівській (536,4 на 100 тис. сільського населення) та Івано-Франківській (502,4 на 100 тис. сільського населення) областях. Мінімальні значення показника відзначалися в Запорізькій (214,5 на 100 тис. сільського населення), Рівненській (230,8 на 100 тис. сільського населення) та Вінницькій (250,0 на 100 тис. сільського населення) областях.

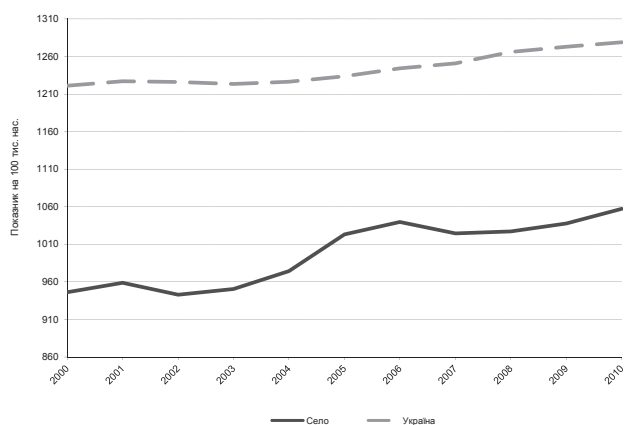

Рис. 1. Динаміка загальної захворюваності на розлади психіки та поведінки неспихотичного характеру у жителів села протягом 2000 – 2010 рр. (на 100 тис. сільського населення)

На другому ранговому місці – невротичні, пов'язані зі стресом і соматоформні розлади (28,5%), показник загальної захворюваності відповідно – 301,0 на 100 тис. сільського населення.

Найбільш високі інтенсивні показники поширеності невротичних, пов'язаних зі стресом і соматоформних розладів у жителів села у 2010 році зареєстровані у Закарпатській (556,1 на 100 тис. сільського населення), Дніпропетровській (404,2 на 100 тис. сільського населення) та Херсонській (403,9 на 100 тис. сільського населення) областях. Відносно низькі показники поширеності невротичних, пов'язаних зі стресом і соматоформних розладів у жителів села виявлено в Полтавській (204,6 на 100 тис. сільського населення), Запорізькій (176,5 на 100 тис. сільського населення) та Рівненській (174,5 на 100 тис. сільського населення) областях.

Питома вага розладів особистості та поведінки у зрілому віці у структурі неспихотичних психічних розладів становила 6,4%, а показник загальної захворюваності відповідно 67,9 на 100 тис. сільського населення.

У динаміці з 2000 до 2010 року у групі розладів неспихотичного характеру найбільш значно збільшилися показники загальної захворюваності органічними неспихотичними розладами (на 19,2%) та невротичними, пов'язаними зі стресом і соматоформними розладами (на 16,2%).

Число хворих, що звернулися за допомогою вперше в житті зі встановленим діагнозом неспихотичного психічного розладу в 2010 році склало 20852 осіб і зменшилось за 11 років на 9,2%.

Показник первинної захворюваності на неспихотичні психічні розлади у сільського населення також незначно зменшився з 144,0 до 143,7 на 100 тис. сільського населення або на 0,23% (рис. 2).

У різних регіонах України відзначалися коливання цього показника від максимальних у Житомирській (290,7 на 100 тис. сільського населення) та Київській (218,1 на 100 тис. сільського населення) областях до мінімальних у Запорізькій (79,8 на 100 тис. сільського населення) та Донецькій (62,3 на 100 тис. сільського населення) областях.

У структурі хворих з уперше в житті встановленим діагнозом психічного розладу у жителів села в 2011 році

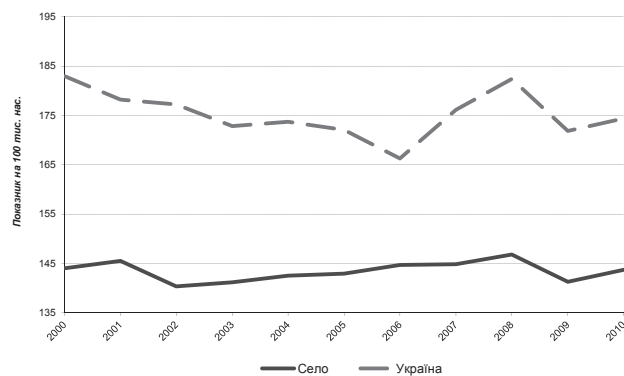

Рис. 2. Динаміка показника первинної захворюваності на розлади психіки та поведінки неспихотичного характеру у жителів села протягом 2000–2010 рр.

хворі з неспихотичними психічними розладами склали 70,1% (або 138,2 на 100 тис. сільського населення) від загальної кількості зареєстрованих психічних розладів.

При аналізі динаміки показників первинної захворюваності неспихотичних психічних розладів у сільського населення України за детальним переліком захворювань встановлено наступне: у групі розладів психіки неспихотичного характеру в загальному числі хворих на першому ранговому місці знаходилися хворі на невротичні, пов'язані зі стресом і соматоформні розлади (34,6%) з показником первинної захворюваності рівним 49,7 на 100 тис. сільського населення.

У 9 регіонах України зафіксовано перевищення середньоукраїнського показника на невротичні, пов'язані зі стресом та соматоформні розлади, зокрема найвищі показники захворюваності зареєстровано в Житомирській (125,3 на 100 тис. сільського населення), Київській (87,4 на 100 тис. сільського населення) областях та АР Крим (91,7 на 100 тис. сільського населення). Найнижчі в Чернігівській (21,2 на 100 тис. сільського населення), Херсонській (20,2 на 100 тис. сільського населення) та Донецькій (20,1 на 100 тис. сільського населення) областях.

На другому ранговому місці у групі розладів психіки неспихотичного характеру за частотою діагностування знаходилися хворі на органічні неспихотичні розлади – 26,8% з показником первинної захворюваності рівним 38,5 на 100 тис. сільського населення.

Серед окремих адміністративних територій у 2010 році зазначений показник різнився в 3,6 разу від 19,6 на 100 тис. сільського населення у Волинській області до 77,0 на 100 тис. сільського населення у Київській області.

З 2000 до 2010 р. при незначному зменшенні показника первинної захворюваності на розлади психіки неспихотичного характеру (0,23%) захворюваність по двох рубриках, що входять до цієї групи розладів, значно зростає.

Зокрема, захворюваність на неспихотичні психічні розлади органічного походження збільшилася на 27,1% (з 30,3 у 2000 році до 38,5 на 100 тис. сільського населення у 2010 році), на невротичні, пов'язані зі стресом

і соматоформні розлади на 10,4% (з 45,0 на 100 тис. сільського населення у 2000 році до 49,7 на 100 тис. сільського населення у 2010 році).

Показник первинної захворюваності на розлади особистості та поведінки у зрілому віці також збільшився з 4,1 до 4,3 на 100 тис. сільського населення, або на 4,9%.

Таким чином, результати проведеного аналізу свідчать про те, що у структурі як первинної, так і загальної захворюваності у сільського населення України найбільший відсоток у динаміці стабільно зберігають непсихотичні психічні розлади, що свідчить про значне переважання психологічних і соціально-детермінованих чинників у походженні психічних розладів та потребує вжиття відповідних організаційних заходів щодо оптимізації системи надання допомоги і профілактики зазначеній категорії хворих.

Література:

1. Воинов Е. В. *Научное обоснование совершенствования организации психиатрической помощи сельским жителям в новых*

экономических условиях: Автореф. дис. канд. мед. наук. – СПб, 2003. – 18 с.

2. Демичева Н. К. *Социальное функционирование и качество жизни у лиц с пограничными психическими расстройствами (клинико-диагностический аспект) / Н.К. Демичева // Российский психиатрический журнал. – 2006. – № 3. – С. 94 – 99.*
3. *Доклад о состоянии здравоохранения в мире 2001. Психическое здоровье: новое понимание, новая надежда. – М.: Весь мир, 2002. – 215 с.*
4. *Европейская министерская конференция ВОЗ по системам здравоохранения: "Системы здравоохранения – здоровье – благосостояние", Таллинн, Эстония, 25–27 июня 2008 г. Отчет, 2009. – 84 с.*
5. Митихина И. А. *Психическое здоровье населения мира: эпидемиологический аспект (зарубежные исследования 2000 – 2010 гг.) / И. А. Митихина, В. Г. Митихин, В. С. Ястребов, О. В. Лиманкин // Журнал неврологии и психиатрии. – 2011. – № 6. – С. 4 – 14.*
6. Kawakami N. *Twelve-month prevalence, severity, and treatment of common mental disorders in communities in Japan: preliminary finding from the World Mental Health Japan Survey 2002–2003 / N. Kawakami, T. Takeshima // Psychiatry and Clinical Neurosciences. – 2005. – № 59. – P. 441 – 452.*
7. *The Human Face of Mental Health and Mental Illness in Canada. Ottawa, Canada. – 2006. – P. 203.*

КЛИНИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ДИНАМИКИ ПЕРВИЧНОЙ И ОБЩЕЙ ЗАБОЛЕВАЕМОСТИ ПСИХИЧЕСКИХ И ПОВЕДЕНЧЕСКИХ РАССТРОЙСТВ НЕПСИХОТИЧЕСКОГО ХАРАКТЕРА У СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ

Е. Н. ЗИНЧЕНКО

На основании данных ГУ «Центр медицинской статистики МЗ Украины» проведен анализ динамики показателей первичной и общей заболеваемости непсихотических психических расстройств у сельского населения Украины, а также проанализированы изменения в структуре заболеваемости.

Нами было установлено, что за последние 11 лет в структуре заболеваемости непсихотических психических расстройств существенных изменений не произошло. Однако произошло значительное увеличение невротических связанных со стрессом и соматоформных расстройств а также органических непсихотических расстройств у сельского населения Украины.

Ключевые слова: непсихотические психические расстройства, сельское население, первичная заболеваемость, общая заболеваемость.

CLINICAL AND STATISTICAL ANALYSIS OF THE DYNAMICS OF PRIMARY AND TOTAL INCIDENCE OF MENTAL AND BEHAVIORAL DISORDERS, NON-PSYCHOTIC NATURE OF THE RURAL POPULATION OF UKRAINE

E. N. ZINCHENKO

On the basis of the State Institution «Center Medical Statistics Ministry of Health of Ukraine» was analyzed dynamics of primary and general morbidity of non-psychotic mental disorders in rural population in Ukraine, the changes in the structure of morbidity was analyzed as well.

We have found that over the past 11 years in the structure of morbidity nonpsychotic mental disorders significantly change has not occurred. However, there was a significant increase in neurotic tied with stress and the somatoform disorders as well as organic nonpsychotic disorders among rural population in Ukraine.

Keywords: non-psychotic mental disorders, rural population, primary morbidity, general morbidity.